

Flyktingbarn och ungdomars psykiska ohälsa

Mona Lindqvist

Fil.dr, leg. psykolog, leg psykoterapeut, psykoterapihandledare

Bup asylpsykiatriska enhet

mona.lindqvist@sll.se

Teman idag

- Barn i familj
- Ensamkommande
- och psykiatri

Asylbarn, flyktingbarn, ensamkommande

- Vi möter människor inte kategorier
- Flyktingbarn och ungdomar kommer från olika bakgrund, social, kulturell, ekonomisk osv
- Skola eller inte skola
- Olika uppväxtförhållanden
- Etc....
- Alla har sin egen historia att berätta. Alla är unika, men också lika.

En population som är

- Utåtriktad eller inåtvänd
- Pratsam eller tyst
- Lång eller kort
- Optimist eller pessimist
- Och
- Olika begåvningsnivå
- Varierande funktionsnivå

ALLA BARN HAR RÄTT TILL VÅRD

- Asylsökande barn har rätt till vård och tandvård på samma villkor som andra barn som bor i Sverige

Kontaktsaker till Bup

- Oro, ångest
- Sömnproblem- mardrömmar
- Nedstämdhet/depressivitet
- Kris: sjukdom, olycka, **migration**
- Självmordstankar , självmordsplaner
- Självskadebeteende och självmordshandlingar

Flyktingbarn i familj

- Psykisk ohälsa hos flyktingbarn påverkas i hög grad av de påfrestningar som familjen i helhet utsatts för och lever under.
- Barn är beroende av sina föräldrar. Mindre barn större beroende. Större barn mindre beroende, men kom ihåg att även här finns det stora variationer mellan barn och mellan familjer.

Föräldrar i familjen

- Föräldrars psykiska och kroppsliga ohälsa skapar otrygghet hos barnet
- Föräldrarna oroar sig för bestående men hos barn som uppvisar symtom
- Det är vanligt att föräldrar känner skuld och har bristande tilltro till sin egen föräldraförmåga

Belastnings och riskfaktorer

- **Krig, organiserat våld, sexuella övergrepp, hot, förluster, omänskliga förhållanden tortyr**
- **Stress utifrån familjens situation i Sverige;** diskriminering, psykosociala svårigheter, relativ fattigdom, bostadsproblem
- **En oviss framtid.** Framtiden kan inte planeras. Avslag, tillfälliga uppehållstillstånd
- **Barnets erfarenheter och röst hörs inte.** Vissa erfarenheter som barn har kommer inte fram. Barnet bär egna och familjens hemligheter
- Lång och mödosam **flykt med potentiellt traumatiserande händelser**

Sammanfattande friskfaktorer

- En i grunden god anknytning
- Föräldrar med god föräldraförmåga och psykisk stabilitet
- Förmåga att ta emot stöd och hjälp
- En "good enough" ordnad livssituation
- Kontextuella faktorer

Barn med uppgivenhets syndrom

- Förekommer. För närvarande 9 barn i Stockholmsområdet.
- Kräver relativt lång rehabilitering

Andra ord och benämningar

- Papperslös
- Gömd
- Migrant
- Flykting
- Asylsökande
- Arbetskraftsinvandring
- Prekariatet
- Tut och put

Behandling av flyktingbarn och deras familjer

- Ibland behöver care komma före cure
- Samtal om hur familjen påverkas av asyltillvaron.
- Stärka relationerna i familjen
- Stärka föräldrafunktionerna i familjen
- Psyko-edukation kring psykisk ohälsa
- Samverkan mellan olika samhällsinstanser är viktigt för att främja återhämtning ffa i de familjer där både barn och vuxna lider av någon form av psykiskt lidande.

Ensamkommande unga

- Kategori i juridisk mening och i samhällsdebatten
  - tillskrivs vissa roller och personlighetsdrag ?
  - offer eller aktörer?

Ensamkommande är inte något en person statistiskt är
Utan mer en situation en ung människa befinner sig i.

Varje ensamkommande är en unik person även om de kan ha likartade upplevelser. Vi kan alltså inte veta VAD personen behöver och vilka BEHOV de har utifrån kategorin. Hur kan vi då veta: Fråga.

Före under och efter flykten

- Varierande bakgrund och upplevelser
- Under flykt: förlita sig till vuxna under flykt ss smugglare- tilliten till vuxenvärlden kan skadas
- Våld, utnyttjande, sexuell exploatering, tvångsarbete, tortyr
- De ensamkommande kan vara utsatta för trauman både innan och under flykt
- Efter flykt: livet i Sverige

Livet i Sverige

- Asylprocessen innefattar ansökan, utredning, beslut och eventuella överklaganden
- From 2015 har lagar som berör asylsökande genrellt och ensamkommande unga specifikt införts.
- Normen numera är tillfälliga uppehållstillstånd (TUT)
- -> lagen om tillfälliga begränsningar av möjlighet att få uppehållstillstånd- gäller fram till juli 2019.
- De som har fått uppehållstillstånd som alternativt skyddsbehövande har inte längre rätt till familjeåterförening

Livssituationen

- Asylstatus är i högsta grad en del av livssituationen
- Och har ibland större inverkan på flyktingars psykiska hälsa än svåra upplevelser innan och under flykt.
- Tillfälliga uppehållstillstånd är en stor riskfaktor för ökad oro, ångest, försämrad återhämtning vid ptsd och övrig psykisk ohälsa
- Separation och förlust av närstående är en faktor som starkt påverkar den unge negativt

Gymnasielagen

- Ensamkommande kan i vissa fall få möjlighet att gå klart gymnasiet

ålderuppskrivning

- God man
- Nätverk
- Skola
- Boende
- Etc.
- -> en otrygg miljö .
- Försämrat tillstånd

Rätt till rättigheter

- Hanna Arendt:
- - rätten till rättigheter. Att göra anspråk på sina rättigheter.
- Mänskliga rättigheter
- Asylrätt
- Rätt till skydd
- Flyktingkonventionen
- Andra rättigheter

- Sverige följer Barnkonventionen och barnets bästa...

Risk och friskfaktorer

- Misshandel, sexuella övergrepp, tortyr, fattigdom, krig utsatthet, att förlora nära anhöriga
- Marginalisering, social utsatthet, diskriminering, utdragen asylprocess, andra svåra livsomständigheter

Det stöd de unga får de första åren i de nya landet har avgörande betydelse

- Friskfaktorer: Tydliga strukturer, trygga miljöer, omsorgsfulla vuxna, aktörs-skap, respektfullt bemötande
- Uppmärksamma bekräfta förstärka med nyfikenhet och intresse för den unge. Erbjudna anpassat och emotionellt stöd.

professionell hantera osäkerhet

- I mötet med ensamkommande är det inte ovanligt att du som professionell känner en liknande ovisshet och hopplöshet inför den unges framtid.
- Det kan kännas meningslöst då din möjlighet att påverka den unges framtid är mycket begränsad.
- MEN
- Sträva alltid efter ett omsorgsfullt, respektfullt bemötande med stöd som kan bidra till god psykisk hälsa och utveckling
- Relation, närvaro, trygghet, tydlighet i språk och agerande. SAMARBETE
- Visa intresse för den unge och dennes situation

Forts verktyg

- Våga fråga
- Erkänn om du gjort fel eller misstag. Be om ursäkt
- Traumamedvetet förhållningsätt:
- Psykoedukation/att ge kunskap om trauma och traumatisering
- Normalisera/bekräfta
- Känsla av kontroll
- Empati
- Ärlighet
- acceptans(ge pos. Uppmärksamhet)
- Basala funktioner som äta, sova , träna

Om du kör fast

- Arbetsgruppen
- Konsultation
- Handledning

Flykting

- Enligt FNs flyktingkonvention är flyktingar personer som har välgrundade skäl att vara rädda för förföljelse pga. av
  - Ras
  - Nationalitet
  - Religiös och politisk uppfattning
  - Kön
  - Sexuell läggning
  - Tillhörighet till viss samhällsgrupp

Förföljelsen kan utövas av hemlandets myndigheter, men det kan också innebära att de inte kan skydda och ge trygghet mot förföljelse

Alternativt skyddsbehövande

- Är en person som riskerar att straffas med döden eller utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning
- Eller
- Att som civilperson löpa stor risk att skadas pga av väpnad konflikt

Vård som inte kan anstå

- Måste alltid avgöras i det enskilda fallet. Det är den ansvariga vårdpersonalens omdöme som gäller
- Enligt socialstyrelsen:
- Akut vård och behandling
- Vård och behandling av sjukdomar och skador där även en måttlig fördröjning kan innebära allvarliga följder för patienten
- Mödrahälsovård, preventivrådgivning och vård vid abort
- En hälsoscreening
- Hjälpmedel vid funktionshinder
- Tolk
- Vård för personer med särskilda behov (som utsatts för tortyr eller allvarliga övergrepp) bör bedömas särskilt omsorgsfullt